

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Secunda de eadem re sententia explicatur. membr. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

legis naturalis sub culpa lethali obligantis, tamen si possit velicentiam quasdam elicere, sed multò magis prima secundæ q. 10. artic. 3. vbi doctrina, qua D. Thomas eo loco asserit, passionem, quantumcumque accrescat, interim dum iudicium rationis non absorbet, necessitate non posse voluntatem ad consensum: excipit ipse, nisi tentatio sit vehemens, liberumque arbitrium cum solo generali Dei concursu relinquatur: tunc enim necessitate illam arbitrat, & consequenter dicere tenetur non peccare, esto illi consentiat.

Ex auctoribus, quos hæcenus legi, non recordor alium, qui in hac sit sententia. Nec possum non vehementer mirari, Andream à Vega non solum asserere eam esse communem in scholis, sed etiam auctores illius citare, Magistrum, D. Thomam, Durandum, Scotum & Gabrielem: cum tamen in locis, in quibus ab eo citantur, nihil tale asserunt, apertissimumque sit D. Thomam in contraria esse sententia, vt membro sequenti erit manifestum. Durandum verò, Scotum, & Gabrielem vsque adeò in oppositam partem inclinare, vt ipsam hæresim Pelagianam, absque vlla pro ratione illorum temporum culpa, sequi videantur, dum in secundo distinct. 28. vbi à Vega citantur, asserunt, hominem naturæ lapsæ suis viribus naturalibus absque auxilio gratiæ feruare posse præcepta omnia, continereque se non solum à singulis, sed etiam ab omnibus lethalibus peccatis ad longum tempus, quamuis difficili negotio id possit efficere.

MEMBRUM II.

Secunda de eadem re sententia refertur.

PARTEM affirmantem propositæ difficultatis, nempe orta quacumque graui tentatione aut difficultate, quæ humanam sollicitet ac inclinet voluntatem ad præcepti transgressionem, manere in homine naturæ lapsæ cum solo concursu generali Dei libertatem, interim dum rationis iudicium non absorbetur, ad non transgrediendum in quocumque temporis momento tale præceptum, ac proinde peccare si illud transgrediar, sequuntur apertè & sine vlla obscuritate, in primis D. Thomas, & cum eo Caietanus prima secundæ q. 10. artic. 2. & 3. Disputans namque D. Thomas in ea quæstione de voluntate in suis solis viribus naturalibus cum solo concursu Dei generali absque auxilio spectata, artic. 2. docet, à nullo omnino obiecto necessitari posse quoad actus exercitium, sed semper manere liberam vt eliciat, aut non eliciat actum. Loquitur verò in hac vita, siquidem de ea in suis viribus spectata est illi in eo articulo sermo. Articulo verò tertio docet, à nulla omnino passione, atque adeò nec à timore mortis imminenti posse necessitari, interim dum iudicium rationis omnino non absorbetur. Quoniam passio mouet, illicitæ voluntatem, tamquam obiectum, per notitiam intellectus, quæ de illa habetur, & de obiecto quod illam concitauit, quandoquidem nihil corporeum potest immediatè mouere voluntatem, sed solum per notitiam intellectus: at verò nullum obiectum cognitum, vt præcedente articulo ostenderit, potest in hac vita necessitare voluntatem, interim dum iudicium non ita obtenebratur perturbatione phantasia, vt omnino absorbeat, quamdiu enim in intellectu iudicium aliqua ex parte liberum manet, tandiu in voluntate sua innata libertas perseverat. Vnde ibidem in repositione ad secundum, Ali-

A quando, inquit D. Thomas, & si ratio obrubiletur à passione, remanet tamen aliquid rationis liberum, & secundum hoc potest aliquid, vel totaliter passionem repellere, vel saltem se continere ne passionem sequatur.

Et Caietanus eodem articulo 3. præter alia ait: *Circa tertij articuli doctrinam aduertere, quod inde habes, quam liberum sit, tam in delectabilibus, quam in contrariis secundum rationem, velle & nolle. Passiones enim huiusmodi, aut totaliter absorberent rationem, & sic nihil voluntatis restat, aut aliquid eius relinquunt, & sic libertatis tantumdem dimitunt. Et quamuis tunc propter dispositionem subiecti voluntas maxime inclinetur ad actum consonum appetitui sensitiuo, quia tamen libera restat miraculo non est opus ad non eliciendum eiusmodi actum, vt Gregorius de Arimino in primo sent. dist. 1. q. 2. artic. 2. putauit.* Hæcenus Caietanus. Neque credo in contraria esse sententia sectatores reliquos Diui Thomæ, si Medianam excipias.

Eandem sententiam sequitur idem D. Thomas eadem prima secundæ quæst. 109. artic. 8. & 9. dum docet, hominem in statu naturæ lapsæ suis viribus naturalibus vitare posse singula lethalia peccata, quemadmodum feruare præceptum quocumque legis naturalis in quocumque euentu ad longum tamen tempus vitare non posse peccata omnia lethalia. Quæ verba asserit & expedit Sotus 1. de natura & gratiæ cap. 22. conclusionem 4. & 5. ad probandam sententiam, quam D. Thomam sequi affirmamus.

Anselmus quoque, doctrinæ Augustini sectator magnus, in eadem absque vilo dubio est sententia, in libro de libero arbitrio cap. 6. 7. 9. & 10. Et in libro de concordia præscientiæ, prædeterminationis & gratiæ cum libero arbitrio cap. 1. Quibus in locis docet, dum iudicium rationis non absorberetur, nullam passionem quantumuis vehementem, nullamque difficultatem auferre posse libertatem voluntatis ad non consentiendum, illive necessitatem inferre, eaque de causa, in quocumque temporis momento consentiat præcepti transgressioni, peccare. Adhibensque exemplum in eo, cui mors immineret, nisi consentiret mendacio, docet: impotentiam ad resistendum tentationi, quam, quo grauior est tentatio, eò maiorem in nobis experiri, non esse aliud, quam difficultatem perseverandi in rectitudine: difficultatem verò, quantumuis ea accrescat, non auferre à voluntate potestatem perseverandi in rectitudine, verum semper manere liberum, vt, si velit, non succumbat. Nescio quid apertius dici potuit, & conuenientius cum communi illo Theologorum pronuntiato, *Infra Deum clarè visum, propter obiecti infinitatem, nihil omnino necessitare posse voluntatem quoad actus exercitium.*

Præter Durandum, Scotum, & Gabrielem (quos, vt membro præcedente relatum est, negare nemo potest esse in hac sententia, maxime cum Scotus in primo dist. 1. quæst. 4. & in quarto dist. 49. q. 9. assereret, neque Deum clarè visum necessitatem asserere posse voluntati quoad actus exercitium) in eadem sententia est Sotus primo de natura & gratiæ cap. 22. conclusionem 2. quo loco affirmat: hominem naturæ lapsæ posse implere quocumque genus præcepti quoad substantiam: non tamen posse implere omnia, id est, non posse diu stare, quin decidat, nisi Deus peculiare ferat auxilium. Hæc ille. Et sub finem capitis corol. 2. & 3. ait: *Natum profus actum unum singularem esse in viro iusto, cui similis quoad substantiam actus, non possit esse in eo, qui caret gratia.* Ex antecedentibus verò & sequentibus constat, eum intelligendum esse de homine ex suis

ex suis naturalibus absque speciali Dei ope spectato. Addit deinde, talem omnino amorem Dei in se experiri hominem infidelem & haereticum quoad substantiam actus, qualem experitur Catholicus eodemque feruore & conatu mortē oppetere pro sua religione, tamen si falsa, ac Catholicum. Atque hinc colligit, neminē in hac vita sine speciali privilegio certū esse posse se esse in gratia. Et conclus. 4. & 5. cum Diuo Thoma prima secundae quaest. 109. artic. 8. & 9. affirmat, hominem in statu naturae lapsae ex suis viribus naturalibus vitare posse singula peccata lethalia, quemadmodum seruare praecipuum quodcumque in quocumque euentu: non verō posse ad longum tempus omnia seruare.

In eadem quoque sententia est Ruardus Tapper in artic. de libero arbitrio, fol. 316. ubi ait: *quaedam esse quae supra naturam superant liberi arbitrii facultatem, eo quod ordinis sui supernaturalis, cuiusmodi sunt conuersio impij, credere, sperare & diligere, ut oportet ad salutem: atque haec neque vniuersim, neque singillatim à libero arbitrio sine ope speciali Dei fieri posse. Quare si Deus quippiam horum imperaret, nec tamen suppeditaret auxilium, non peccaret homo talia praecipua non implendo: eo quod nemo peccet non praestando id, quod omnino praestare non potest. Alia verō esse, quae ex suo genere & natura non superant vires liberi arbitrii, est tamen debile atque infirmum ad ea efficienda: qualia sunt omnia illa, ad quae iure merē naturalis asstringitur: atque horum singula posse ex suis viribus praestare, eo quod nulla passio, nulla mortis formido possit voluntati nostrae inducere necessitatem, ita ut in nostra potestate non maneat velle & nolle, quamdiu non absorbetur, sed liberum manet mentis iudicium. Quare necessitas peccandi, quae ex nostra est infirmitate, est inuitabilis, quoad vniuersa quae praecipuntur, collectiue sumpta, non verō quoad singula. Haec Ruardus.*

Eiusdem sententiae auctorem citat Ruardus Augustinum quaest. 24. super Numeros, & de spiritu & litera, cap. 31. quibus in locis eam innuit: sed longē apertius sequentibus affirmat. De praedestinatione & gratia, cap. 9. auctor illius libri ait: *Libertum quod à Deo habemus arbitrium, prono ad nequitiam lapsū fuit, & cum ad virtutis indolem, Dei auxilio deferente, nihil possit, ad genus omne peccati idoneum solum virtute substitit. Quibus verbis aperte docet, liberum arbitrium suis viribus relictum incidere posse in genus omne peccati, ita ut verē peccet consentiendo: quod auctores contrariae sententiae negat, quando grauis tentatio, aut difficultas occurrit ad praecipuum implendum. Et 12. de Ciuitate Dei: Si lex inquit, iubens ad sit, & spiritus iuuans desit, per ipsam prohibitionem desiderio crescente, atque vincente, peccati etiā reatus praeparationis accedit. Vbi crescente & vincente passione affirmat, liberum arbitrium suis solis viribus relictum in culpam veram & peccatum incidere: quod auctores contrariae sententiae negant, quando passio est grauis, & vel mediocriter difficilis. Et contra duas epistolas Pelagij, cap. 5. Peccato, inquit, *Ado liberum arbitrium de hominum natura perisse non dicimus, sed ad peccandum valere in hominibus subditis diabolo: ad bene autem, pieque viuendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & ad omne bonum actionis, sermonis & cogitationis adiuua. Ecce, ut actio mala ad culpam, verumque peccatum homini naturae lapsae imputetur, nullum profectō auxilium Dei particulare praexigit Augustinus, sed satis arbitratu concursu generali, quo eandem elicere potest actionem, eō facilius & promptius, quō maiori passione ac tentatione ad id incitatur & sollicitatur: ut verō bene**

A pieque viuatur, atque adeo ad vitam aeternam viuatur accommodatē, gratia Dei inuigere assenerat.

Fortē quis inde sibi persuadebit Augustinum in contraria fuisse sententia, quod Hypog lib. 3. cap. 4. auctor eius libri dicat: *Esse fatetur liberū arbitrium omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod sit idoneum, quae ad Deum pertinent, sine Deo aut inchoare, aut certe peragere, sed tantum in operibus vitae praesentis, tam bonis, quam etiam malis. Bonis dico, quae de bono natura oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, uxorem velle ducere, pecora nutrire, artem discere diuersarum rerum bonarum, velle quicquid bonum ad praesentem pertinet vitam: quae omnia non sine gubernaculo diuino subsistunt, imò ex ipso & per ipsam sunt, vel esse capiunt. Malis verō dico, ut est velle idolum colere, velle homicidium, &c. Ecce, inter opera bona; quae liberum arbitrium suis viribus potest, solum computat uit Augustinus (dicit aliquis) quae nullam aut penē nullam continent difficultatem.*

Hoc tamen testimonium sufficiens profectō ad id non est. In primis, quoniam tum ex proximē dictis: tum etiam ex iis, quae quinta, & sexta disputatione dicta sunt, constat, Augustinum docuisse contrarium. Deinde quoniam auctor illius libri illo eodem capite praemisit, artem discere diuersarum peccatum amississe libertatem ad bonum hisce verbis: *Per velle malum, recte perdidit posse bonum, qui per posse bonum, potuit vincere velle malum. Et infra: Per peccatum ergo liberum arbitrium hominis possibilis atque bonum perdidit, non nomen & rationem, liberi videlicet arbitrii. Et continuo subiunxit verba testimonij relati. Ut autem disputat. 6. & 15. dictum est, latiusque disputat. 22. est ostendendum, Augustinus nomine boni, ad quod amissam docet possibilitatem per peccatum, instaurari verō per Christum, non intelligit bonum morale merē naturale in se, siue facile, siue difficile id fiat, sed Scripturarū sanctorum more, atque ut Theologus, intelligit bonum supernaturale ad finem conduceps supernaturalem, atque adeo illi in suo ordine & gradu commensuratum.*

Atque hoc est bonum, quod in testimonio relato dicitur, ad Deum pertinere, doceturque idoneum non esse liberum nostrum arbitrium sine Deo ad id inchoandum, aut peragendum. Illud verō aliud bonum appellatur bonum operum vitae praesentis, hoc est, non transcendens finem hominis naturalem. Licet autem in eo testimonio exemplum adhibeatur in quibusdam operibus bonis factoribus, non proinde negatur possibilitas ad alia merē naturalia difficiliora, quin comprehenduntur illis verbis post exempla subiunctis: velle quicquid bonum ad praesentem pertinet vitam, id est, finem naturalem non transcendit. Ac sanē sicut difficiliora bona moralia, si in caritate fiant, pertinent ad Deum, si nōve supernaturalem promerendum, secus autem si fiant extra caritatem: sic faciliora bona, quae in eo testimonio commemorantur, ad Deum, si nōve supernaturalem promerendum pertinent, si similiter fiant in caritate: quare non est, quod haec potius, quàm illa, à numero bonorum, quae in eodem testimonio ad Deum pertinere dicuntur, excludantur. Denique petam, vel nomine boni ad Deum pertinentis, de quo in eo testimonio est sermo, & ad quod docetur, amissam esse libertatem per peccatum primorum parentum, intelligitur etiam bonum morale merē naturale, vel non, sed solum supernaturale fini supernaturali commensuratum. Si deur primum, incidit in opinionem Gregorij Ar-

C per peccatum, instaurari verō per Christum, non intelligit bonum morale merē naturale in se, siue facile, siue difficile id fiat, sed Scripturarū sanctorum more, atque ut Theologus, intelligit bonum supernaturale ad finem conduceps supernaturalem, atque adeo illi in suo ordine & gradu commensuratum. Atque hoc est bonum, quod in testimonio relato dicitur, ad Deum pertinere, doceturque idoneum non esse liberum nostrum arbitrium sine Deo ad id inchoandum, aut peragendum. Illud verō aliud bonum appellatur bonum operum vitae praesentis, hoc est, non transcendens finem hominis naturalem. Licet autem in eo testimonio exemplum adhibeatur in quibusdam operibus bonis factoribus, non proinde negatur possibilitas ad alia merē naturalia difficiliora, quin comprehenduntur illis verbis post exempla subiunctis: velle quicquid bonum ad praesentem pertinet vitam, id est, finem naturalem non transcendit. Ac sanē sicut difficiliora bona moralia, si in caritate fiant, pertinent ad Deum, si nōve supernaturalem promerendum, secus autem si fiant extra caritatem: sic faciliora bona, quae in eo testimonio commemorantur, ad Deum, si nōve supernaturalem promerendum pertinent, si similiter fiant in caritate: quare non est, quod haec potius, quàm illa, à numero bonorum, quae in eodem testimonio ad Deum pertinere dicuntur, excludantur. Denique petam, vel nomine boni ad Deum pertinentis, de quo in eo testimonio est sermo, & ad quod docetur, amissam esse libertatem per peccatum primorum parentum, intelligitur etiam bonum morale merē naturale, vel non, sed solum supernaturale fini supernaturali commensuratum. Si deur primum, incidit in opinionem Gregorij Ar-

E per peccatum, instaurari verō per Christum, non intelligit bonum morale merē naturale in se, siue facile, siue difficile id fiat, sed Scripturarū sanctorum more, atque ut Theologus, intelligit bonum supernaturale ad finem conduceps supernaturalem, atque adeo illi in suo ordine & gradu commensuratum. Atque hoc est bonum, quod in testimonio relato dicitur, ad Deum pertinere, doceturque idoneum non esse liberum nostrum arbitrium sine Deo ad id inchoandum, aut peragendum. Illud verō aliud bonum appellatur bonum operum vitae praesentis, hoc est, non transcendens finem hominis naturalem. Licet autem in eo testimonio exemplum adhibeatur in quibusdam operibus bonis factoribus, non proinde negatur possibilitas ad alia merē naturalia difficiliora, quin comprehenduntur illis verbis post exempla subiunctis: velle quicquid bonum ad praesentem pertinet vitam, id est, finem naturalem non transcendit. Ac sanē sicut difficiliora bona moralia, si in caritate fiant, pertinent ad Deum, si nōve supernaturalem promerendum, secus autem si fiant extra caritatem: sic faciliora bona, quae in eo testimonio commemorantur, ad Deum, si nōve supernaturalem promerendum pertinent, si similiter fiant in caritate: quare non est, quod haec potius, quàm illa, à numero bonorum, quae in eodem testimonio ad Deum pertinere dicuntur, excludantur. Denique petam, vel nomine boni ad Deum pertinentis, de quo in eo testimonio est sermo, & ad quod docetur, amissam esse libertatem per peccatum primorum parentum, intelligitur etiam bonum morale merē naturale, vel non, sed solum supernaturale fini supernaturali commensuratum. Si deur primum, incidit in opinionem Gregorij Ar-

F per peccatum, instaurari verō per Christum, non intelligit bonum morale merē naturale in se, siue facile, siue difficile id fiat, sed Scripturarū sanctorum more, atque ut Theologus, intelligit bonum supernaturale ad finem conduceps supernaturalem, atque adeo illi in suo ordine & gradu commensuratum. Atque hoc est bonum, quod in testimonio relato dicitur, ad Deum pertinere, doceturque idoneum non esse liberum nostrum arbitrium sine Deo ad id inchoandum, aut peragendum. Illud verō aliud bonum appellatur bonum operum vitae praesentis, hoc est, non transcendens finem hominis naturalem. Licet autem in eo testimonio exemplum adhibeatur in quibusdam operibus bonis factoribus, non proinde negatur possibilitas ad alia merē naturalia difficiliora, quin comprehenduntur illis verbis post exempla subiunctis: velle quicquid bonum ad praesentem pertinet vitam, id est, finem naturalem non transcendit. Ac sanē sicut difficiliora bona moralia, si in caritate fiant, pertinent ad Deum, si nōve supernaturalem promerendum, secus autem si fiant extra caritatem: sic faciliora bona, quae in eo testimonio commemorantur, ad Deum, si nōve supernaturalem promerendum pertinent, si similiter fiant in caritate: quare non est, quod haec potius, quàm illa, à numero bonorum, quae in eodem testimonio ad Deum pertinere dicuntur, excludantur. Denique petam, vel nomine boni ad Deum pertinentis, de quo in eo testimonio est sermo, & ad quod docetur, amissam esse libertatem per peccatum primorum parentum, intelligitur etiam bonum morale merē naturale, vel non, sed solum supernaturale fini supernaturali commensuratum. Si deur primum, incidit in opinionem Gregorij Ar-

minensis communiter reprobata, nullum videlicet opus bonum merè merè naturale fieri posse sine speciali auxilio Dei. Præterea posterior pars testimonij, quæ docet nos absque peccato posse sine speciali auxilio Dei velle ducere uxorem, & comedere, pugnaret cum priori: quòd quidem hæc duo, quando sine peccato eliguntur, opera sunt bona moraliter virtutum castitatis coniugalis, & temperantia, ad quæ proinde esset amissa libertas, atque adeò fieri non possent sine speciali auxilio Dei. Si verò des secundum, sequitur intentum, nempe nullum bonum morale merè naturale, siue facile id sit, siue difficile, esse de numero bonorum ad quæ in eo testimonio docetur amissam esse libertatem per peccatum primorum parentum, fierique proinde non posse absque speciali auxilio Dei: sed esse de numero bonorum præsentis vitæ, hoc est, quæ finem naturalem præsentis vitæ non transcendunt, de quibus sermo est in secunda parte testimonij. His omnibus adde, certum non esse auctorem librorum Hypognofticon esse Augustinum. Quare negandum non est Augustinum eius fuisse sententiæ, quam illi tribuimus.

Eandem sententiæ innuit apertè Hieronymus sub finem libri tertij Dialogorum aduersus Pelagianos, ubi sub persona Artici dicit Critobulo, qui Pelagij personam agit: *Hoc est, quod tibi à principio dixeram, in nostra esse positum potestate, vel peccare, vel non peccare, & vel ad bonum, vel ad malum extendere manum, ut liberum seruetur arbitrium, sed hoc pro modo, & tempore, & conditione fragilitatis humanæ: perpetuitatem autem impeccantiæ soli reservari Deo, & ei, qui verbum caro factus, carnis detrimenta & peccata non pertulit. Neque quia ad breue possum, coges me, ut possum iugiter. Possum iocundari, vigilare, ambulare, legere, psallere, fidere, dormire, numquid in perpetuum?* Hæc Hieronymus. Quibus apertè docet, libertatem esse nostro arbitrio in seipso spectato ad singulos peccati actus vitandos eaque ratione, dum eos non vitat, verè peccare, in culpamve propriè sumptam incidere, & supplicio esse dignum: impotentiam verò solum esse ad perseverandum sine peccato, quam satis dilucidè Anselmus verbis supra relatis explicavit. Inauditumque esse arbitror apud antiquos Patres contrarium: quin omnes existimasse, idem omnino impotentia genus esse in hominibus naturæ lapsæ, spectatis in solis suis naturalibus, ad vitandum peccata lethalia, superandasque proinde tentationes, & difficultates, quas ad ea vitanda necesse est superare, cum eo impotentia genere ad vitanda peccata venialia, quod est in omnibus fidelibus adultis, infra Dominam nostram cum auxiliis omnibus, quæ Deus re ipsa illis tribuit, paratissime est ex sua parte illis conferre. Hanc verò nullus dubitat esse impotentiam ad vitanda omnia, perseverandumve sine peccato veniali: non verò ad vitanda singula, esto Deus statuerit maiora auxilia non tribuere, ac proinde, dum singula non vitantur, verè peccari venialiter, eò quòd in facultate arbitrij sit vitare eorum vnumquodque. Auctores autem opinionis membro præcedente relatæ volunt, dum graves tentationes, aut difficultates sese offerre hominibus naturæ lapsæ, spectatis in solis suis naturalibus, esse aliud genus impotentia: ad vitanda etiam peccata lethalia, quia nullum eorum in singulari possent vitare, ac proinde transgrediendo ita præcepta non peccarent.

Auctores huius sententiæ cõsequenter affirmant, nullum esse in singulari opus bonum morale merè naturale, quod homo natura lapsæ cum solo con-

curso Dei generali non possit efficere, id quod Sotus & Ruardus expressè afferunt. Etenim si difficultum, quale est mortem subire, ne mendacij proferat, Anselmi sententiæ potest præstare, maiori cum ratione poterit cætera efficere, in quibus minor longè est difficultas, atque adeò in absentia occasionum & tentationum poterit elicere absolutum propositum non peccandi deinceps lethaliter, quod disputatione 14. in hunc locum examinandum reliquimus.

MEMBRUM III.

Quæ militent aduersus priorem sententiæ, posteriorèmq; confirment.

MEMBRÒ sequenti proferemus in medium rationes, quæ pro priori sententiæ aduersus secundam militant: nec eas, quæ posterioris confirmatione priorem oppugnant, videamus. Et prima quidem ratio desumi potest ab auctoritate Augustini, Hieronymi, Anselmi, ac D. Thomæ, tam apertè afferentium posteriorem sententiæ, quam sunt expressè eorum verba, quæ membro præcedente citauimus.

C Secunda, quoniam si prima sententiæ vera est, admitendum foret, causas secundas concitantes vehementes passiones, aut notabiles efficientes difficultates, passionève ipsas ac difficultates auferre à voluntate innatam suam libertatem, non aborsorio iudicio rationis, eamque, nisi auxilio peculiari supernaturaliter communiatur, necessitate ad actus exercitium, contra commune Theologorum pronuntiatum, quo affirmant, nihil, infra Deum clarè visum propter sui infinitatem, posse quoad actus exercitium necessitatem afferre voluntati.

Tertia, quoniam liberum arbitrium, ut disputatione tertia est ostensum, eisdem prorsus vires habet in statu naturæ lapsæ, quas habuisset, si homo esset conditus in statu merè naturali ad finem solum naturalem, Deusque statuisset nullum particulare auxilium illi conferre, denique easdem vires habet, quas haberet, si Deus talem illum condidisset, qualem Philosophi naturales esse crederunt, qualemque sola naturalis & moralis philosophia considerat: quis autem sibi persuadeat, hominem à sapientissimo artifice in eo statu efformatum eiusmodi futurum fuisse suapte natura, ut quoties impuræ alicuius voluptatis, aut cædis, aut rapinae, vel cuiusvis alterius flagitij opportuna occasio incidisset, eo ipso quòd vehemens passio incitaretur, aut insignis difficultas in cohibendo voluntatis consensu insurgeret, ne ad breuissimum quidem punctum temporis, posset eiusmodi homo in rationis præfidio consistere, atque adeò voluntatis consensum inhibendo non peccare, dum scilicet mentis iudicium perturbatione non absorberetur, quin videret potius propositum facinus naturali lege esse prohibitum, atque ita deforme, ut mors prius appetenda sit, quam ipsum à viro bono, ac rationis lumen sequente perpetrandum? Profectò indignum est tale quippiam de sapientissimo rerum omnium conditore existimare: contrariumque docuit Aristoteles 3. Ethicorum, cap. 1. ductus naturali lumine, nempe illum morte etiam imminente continere posse, atque ad cohibendum voluntatis consensum obligari, eaque ratione si consentiat peccare, idemque suadentem experientia ipsa liberi arbitrij cuiusque nostræ in similibus euentibus, tum etiam exempla multorum infidelium, qui pro bono honesto mortem subierunt, grauissimisque alias difficultatibus exam-